

Tomczak, Andrzej

Katedra Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii UMK w Toruniu w latach 1951-1971

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia 8 (54), 7-21

1973

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zakład Archiwistyki

Andrzej Tomczak

KATEDRA ARCHIWISTYKI
I NAUK POMOCNICZYCH HISTORII UMK W TORUNIU
W LATACH 1951—1971

Organizacja Katedry i jej pracownicy. Dorobek naukowy.
Dorobek dydaktyczny. Udział w życiu toruńskiego ośrodka
naukowego.

Rok 1971 był jubileuszowym w dziejach Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii na Uniwersytecie Toruńskim, w tym roku bowiem upłynęło 20 lat od jej powołania, jako oparcia dla tworzonej wówczas na kierunku historii specjalizacji archiwistycznej. Dziś wprawdzie formalnie Katedra ta nie istnieje — została zlikwidowana w 1969 r. — działają jednak dwa zakłady stanowiące bezpośrednią jej kontynuację: Zakład Archiwistyki oraz Zakład Nauk Pomocniczych. Rzut oka na dwudziestoletnie dzieje Katedry i podsumowanie jej dorobku naukowego jest zadaniem niniejszego artykułu¹.

Nauki pomocnicze historii zdobyły sobie pełne obywatelstwo na uniwersytetach istniejących na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. Widomym znakiem tego stało się powołanie w 1898 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim pierwszej Katedry Nauk Pomocniczych Historii². W okre-

¹ Treść niniejszego artykułu stanowiła przedmiot odczytu wygłoszonego w dniu 25 IX 1971 r. w Toruniu na zjeździe absolwentów specjalizacji archiwistycznej UMK. Zwizję informacje o Katedrze Archiwistyki i Nauk Pomocniczych na UMK podawano dotychczas w pracach: *Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1945—1955*, (Warszawa 1957), s. 51; *Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1956—1965*, Toruń 1965, s. 26; *Archiwistyka i nauki pomocnicze historii na uniwersytetach polskich*, Archeion XXVIII, 1958, s. 243; B. Ryszewski, *Specjalizacja archiwistyczna na UMK w Toruniu i jej absolwenci w l. 1951—1967*, Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu, Historia V, Toruń 1969, s. 125, 127, 133.

² S. Mikucki, *Nauki pomocnicze historii na Uniwersytecie Jagiellońskim*, [w:] *Studia z dziejów wydziału filozoficzno-historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1967, s. 167.

się dwudziestolecia międzywojennego powszechnie wykładano te nauki w ramach uniwersyteckich studiów historii, zaliczając niekiedy do tych nauk także archiwistykę. Na niektórych uczelniach archiwistyka stanowiła już wówczas przedmiot osobnych wykładów³. W nomenklaturze katedr uniwersyteckich pojawiła się nazwa tej dyscypliny po raz pierwszy dopiero w 1951 r., kiedy to na uniwersytetach warszawskim, krakowskim i toruńskim powołano katedry archiwistyki i nauk pomocniczych historii⁴.

Powstanie wymienionych katedr wiązało się ściśle z rozwojem samej archiwistyki jako odrębnej dyscypliny naukowej oraz z potrzebami dydaktycznymi. Rozwój służby archiwalnej w Polsce Ludowej stworzył pilną potrzebę kształcenia kadr archiwalnych z wyższym wykształceniem. Podjął to zadanie także i Uniwersytet w Toruniu, początkowo obok Uniwersytetu Warszawskiego, potem realizując je jako jedyna w Polsce wyższa uczelnia⁵.

Na decyzji o uruchomieniu specjalizacji archiwistycznej i powołaniu tu Katedry Archiwistyki zaważył fakt skupienia w tym ośrodku znacznej liczby uczonych uprawiających nauki pomocnicze i posiadających wieloletnią praktykę archiwalną. Znajdowali się wówczas w Toruniu: interesujący się dyplomatyką i paleografią Karol Górski, znawca pisma łacińskiego Michał Wyszynski, wydawca *Vademecum* T. Wierzbowskiego Bronisław Włodarski, znany numizmatyk Marian Gumowski, wieloletni pracownik archiwów, sfragistyk i heraldyk Zygmunt Wdowiszewski, były pracownik Centralnego Archiwum Wojskowego Bronisław Pawłowski, były pracownik archiwów lwowskich Wojciech Hejnosz, były kustosz, później dyrektor archiwum wileńskiego Ryszard Mienicki.

Dysponując tego rodzaju kadrą Zespół Katedr Historycznych Uniwersytetu zwrócił się 22 IV 1951 r. do Ministerstwa z prośbą o uruchomienie specjalizacji archiwistycznej, a 23 V Rada Wydziału Humanistycznego podjęła uchwałę o potrzebie powołania Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych i powierzenia jej Ryszardowi Mienickiemu⁶.

Katedrę powołano do życia uchwałą senatu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1 VI 1951 r.⁷ Władze ministerialne zatwierdziły ją ostatecznie

³ A. Tomczak, *Archiwistyka polska (1918—1969). Z dziejów kształtowania się dyscypliny naukowej i jej nazwy*, Rocznik Biblioteki Narodowej VII, 1971, s. 143.

⁴ Ibid. Do zorganizowania katedry na Uniwersytecie Warszawskim w praktyce nie doszło, natomiast w 1959 r. powstała o podobnej nazwie katedra na Uniwersytecie Wrocławskim.

⁵ B. Ryszewski, op. cit., s. 124.

⁶ Archiwum UMK, Akta Wydziału Humanistycznego, Spis 7, nr 3.

⁷ Archiwum UMK, Protokoły posiedzeń Senatu 1950/1951. Postulowano wówczas, żeby nowa katedra posiadała charakter zespołowej o profilu badawczym obejmującym nauki pomocnicze wraz z paleografią łacińską, gotycką i ruską a także zagadnienia edytorskie.

dopiero 30 VII 1957 r. wraz z podobną katedrą na Uniwersytecie Jagiellońskim⁸. Katedra toruńska weszła w skład Zespołu Katedr Historii UMK przekształconego w 1957 r. w Instytut Historyczny.

Zgodnie z pierwotnym projektem, Katedrę powierzono wytrawnemu archiwista Ryszardowi Mienickiemu. Był on nie tylko archiwistą praktykiem, ale miał też za sobą kilka dużych monografii z zakresu archiwoznawstwa. Habilitowany na Uniwersytecie w Wilnie, otrzymał tam w 1938 r. godność profesora tytularnego, a już w Toruniu profesora nadzwyczajnego⁹. W skład Katedry weszli poza tym: profesor tytularny, później nadzwyczajny, Marian Gumowski, wybitny numizmatyk, sfragistyk i heraldyk, oraz Kazimierz Jasiński, młody wychowanek seminarium Bronisława Włodarskiego, pełniący obowiązki asystenta.

Ten skład Katedry utrzymał się w zasadzie do 1956 r.¹⁰, choć pewne zmiany zaszły w nim już nieco wcześniej. W 1955 r. zostali odsunięci od pełnienia funkcji dydaktycznych Marian Gumowski i Ryszard Mienicki¹¹. Wyłoniła się wówczas pilna potrzeba uzupełnienia składu Katedry przez powołanie wykładowcy archiwistyki. Kierownik Zespołu Katedr Historii Bronisław Włodarski zwrócił się z odpowiednią propozycją do dyrektora Archiwum Państwowego w Łodzi Romana Kaczmarka. Gdy ten odmówił, za radą naczelnego dyrektora archiwów państwowych Henryka Altmana obowiązki profesora przy Katedrze powierzono od 1 IX 1955 Franciszkowi Paprockiemu, długoletniemu archiwista w Archiwum Państwowym w Poznaniu, a następnie także pracownikowi naukowemu Poznańskiego Uniwersytetu¹².

⁸ M. Friedberg, *Przygotowanie do zawodu archiwisty*, *Archeion* XLIV, 1966, s. 22.

⁹ R. Mienicki pracował w l. 1921—1944 w Archiwum Państwowym w Wilnie, znał doskonale archiwa rosyjskie i francuskie. Archiwistykę wykładał już na Uniwersytecie Wileńskim — A. Tomczak, *Ryszard Mienicki pierwszy kierownik Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii na Uniwersytecie Toruńskim*, *Archeion* LVII, 1973, s. 151.

¹⁰ Zob. składy osobowe i spisy wykładów Uniwersytetu.

¹¹ Archiwum UMK, Akta osobowe R. Mienickiego i M. Gumowskiego. Mienicki zaniechał prowadzenia zajęć już wiele miesięcy wcześniej z powodu złego stanu zdrowia. Dnia 18 X 1954 na okres przyznanego mu urlopu zdrowotnego powierzono prowadzenie studium archiwalnego Wojciechowi Hejnoszowi, kierownikowi Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego przeniesionej poprzednio z likwidowanego Wydziału Prawa na Wydział Humanistyczny — Archiwum UMK, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału Humanistycznego 1954/1955.

¹² Archiwum UMK, Akta Wydziału Humanistycznego, Spis 7, nr 8. F. Paprocki rozpoczął pracę w Archiwum Państwowym w Poznaniu w 1935 r. po odbyciu tamże praktyki. W latach 1940—1944 pracował w archiwum kieleckim, w Kielcach też prowadził wykłady archiwistyki na tajnych kursach uniwersyteckich. Po wojnie wrócił do Archiwum w Poznaniu. Napisał szereg artykułów informacyjnych z zakresu archiwoznawstwa — Archiwum UMK, Akta osobowe F. Paprockiego.

Z początkiem 1956 r. zmarł Ryszard Mienicki. Zaszły wówczas w Katedrze zmiany nie tylko personalne, ale i organizacyjne. Niezależnie od Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych powołano w ramach Katedry Historii Polski do połowy XV w. odrębny Zakład Nauk Pomocniczych. Do tego Zakładu przeszedł Kazimierz Jasiński. Kierownictwo Katedry Archiwistyki objął Franciszek Paprocki, obowiązki asystenta poczęła pełnić Krystyna Zielińska, wychowanka specjalizacji archiwistycznej. W rok później obsadę uzupełnił adiunkt Andrzej Tomczak, poprzednio kustosz Archiwum Państwowego w Łodzi¹³. Marian Gumowski formalnie pozostał nadal przy Katedrze, korzystał jednak na własną prośbę nadal z urlopu od zajęć dydaktycznych. W 1960 r. przeszedł na emeryturę¹⁴.

Rozbicie nauk pomocniczych pomiędzy dwie komórki organizacyjne istniejące na tym samym wydziale i w ramach jednego instytutu nie było rozwiązaniem szczęśliwym. Zwracał na to uwagę Franciszek Paprocki na posiedzeniu rady Wydziału Humanistycznego 20 I 1959 r.¹⁵ — jednak bezskutecznie. Stan rozbicia organizacyjnego utrzymał się aż do 1962 r.

Na początku tego roku Franciszek Paprocki zrezygnował z kierownictwa Katedrą¹⁶. W tej sytuacji rada Wydziału Humanistycznego na posiedzeniu 13 III uchwaliła wniosek o powierzenie kierownictwa Kazimierzowi Jasińskiemu, a już w miesiąc później dziekan Wydziału podał radzie treść pisma Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego przenoszącego Kazimierza Jasińskiego do Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii i mianującego go jej kierownikiem¹⁷. W niejaki czas potem zlikwidowano też Zakład Nauk Pomocniczych w Katedrze Historii Polski do połowy XV w.

Obsadę Katedry stanowili teraz: Kazimierz Jasiński, Andrzej Tomczak i Krystyna Zielińska. Ten trójosobowy personel uległ wydatnemu zwiększeniu w 1966 r. Z początkiem roku adiunktem przy Katedrze została Irena Biskupowa, poprzednio kierownik Archiwum Państwowego w Toruniu, a starszym asystentem Bohdan Ryszewski, były pracownik Archiwum Państwowego w Kielcach. Równocześnie pod opiekę Katedry oddano Archiwum Uniwersytetu, którego kierownictwo objęła Irena Biskupowa. W następnych latach przybyli asystenci: Jan Pakulski, Roman Marchwiń-

¹³ Składy osobowe i spisy wykładów z l. 1956 i 1957.

¹⁴ Archiwum UMK, Akta osobowe M. Gumowskiego. W składach osobowych Uniwersytetu w l. 1956—1960 umieszczano Gumowskiego albo przy Katedrze Archiwistyki, albo w Zakładzie Nauk Pomocniczych Katedry Historii Polski do poł. XV w.

¹⁵ Archiwum UMK, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału Humanistycznego 1958/1959.

¹⁶ Archiwum UMK, Akta osobowe F. Paprockiego.

¹⁷ Archiwum UMK, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału Humanistycznego 1961/1962.

ski oraz Henryka Moraczewska przydzielona do Archiwum Uniwersyteckiego.

Duże zmiany organizacyjne przyniósł rok 1968. Katedrę podzielono wówczas na dwa zakłady: Zakład Archiwistyki oraz Zakład Nauk Pomocniczych Historii. Pełny skład osobowy wyglądał wówczas następująco: Ogólne kierownictwo sprawował Kazimierz Jasiński zawiadujący równocześnie Zakładem Nauk Pomocniczych. Podlegali mu w Zakładzie: adiunkt Krystyna Zielińska i starszy asystent Jan Pakulski. Personel Zakładu Archiwistyki kierowanego przez Andrzeja Tomczaka stanowili: adiunkt Irena Biskupowa, starszy asystent Bohdan Ryszewski, asystenci Roman Marchwiński i Henryka Moraczewska¹⁸. Zakład Nauk Pomocniczych oczekiwał się rychłego wzmocnienia w osobie nowo habilitowanego docenta Janusza Bieniaka.

Ten świetny rozwój kadrowy Katedry przypadł na sam schyłek jej istnienia. W 1969 r., w związku z ogólną reformą uniwersytetów, Katedra uległa likwidacji. Jej kontynuatorami stały się: w zakresie badań naukowych zreorganizowany Instytut Historyczny UMK, który przybrał teraz nazwę Instytutu Historii i Archiwistyki, oraz w zakresie dydaktyki dwa samodzielne zakłady: Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii. Skład osobowy zakładów pozostał początkowo bez zmian. Dopiero w 1971 r. odszedł z asystentury (do pracy w Muzeum w Lidzbarku) Roman Marchwiński, a jego miejsce zajęła Halina Robótka, pracownik Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. W tymże roku stanowiska asystentów objęli: w Zakładzie Archiwistyki Zbigniew Górski, w Zakładzie Nauk Pomocniczych Jadwiga Szymczak¹⁹. Oba zakłady (wraz z obsadą Archiwum Uniwersyteckiego) liczą więc w roku akad. 1971/1972 12 pracowników, co stanowi już ilość wcale pokązną.

W dziejach Katedry, rozpatrywanych także ze względu na jej obsadę personalną, można zauważyć wyraźnie trzy okresy: do 1956 r. (kierownik Ryszard Mienicki), 1956—1962 (kierownik Franciszek Paprocki) i od 1962 (kierownik Kazimierz Jasiński). W pierwszym okresie trud organizacji Katedry spoczywał na barkach pracowników nauki starszego pokolenia. W drugim, gdy pracownicy ci poczuli się wykruszać, a młodzi jeszcze nie dorośli, Katedrę prowadził przedstawiciel poznańskiego środowiska naukowego. W okresie trzecim całą obsadę wraz ze stanowiskami kierowniczymi stanowią już wychowankowie Toruńskiego Uniwersytetu, w dużej mierze także wychowankowie specjalizacji archiwistycznej. Te przemiany w obsadzie łączą się z rozwojem młodej kadry. Od początku istnienia Katedry zatrudniony przy niej Kazimierz Jasiński w 1958 r. został docen-

¹⁸ Skład osobowy na rok 1968/1969, Toruń 1969, s. 33.

¹⁹ Oboje po jednorocznym stażu naukowym odbytym na Uniwersytecie Toruńskim.

tem, a w 1968 r. profesorem nadzwyczajnym. Andrzej Tomczak habilitował się w 1964 r., Janusz Bieniak w 1968, Irena Janosz-Biskupowa w 1971. Doktoraty uzyskali: Krystyna Zielińska w 1965 r., Jan Pakulski i Bohdan Ryszewski w 1970.

Warto zwrócić uwagę, że część pracowników Katedry, ta mianowicie, która później utworzyła obsadę Zakładu Archiwistyki, posiada za sobą po kilka lat pracy w archiwach²⁰. Najmłodszy asystenci, których zatrudniano na Uniwersytecie wprost po studiach, kierowani są do archiwów na półroczne lub roczne staże²¹.

Można śmiało stwierdzić, że w 1971 r., oba zakłady uzyskały wreszcie obsadę pozwalającą im pełnić w sposób właściwy funkcje dydaktyczne i brać pełny udział w działalności naukowej Instytutu Historii i Archiwistyki.

Przy rozpatrywaniu dorobku naukowego Katedry nie należy zapominać o kilku ważnych momentach. Jak wiadomo z dotychczasowych wywodów obsada personalna była przez wiele lat bardzo nieliczna. W okresie najwcześniejszym choroba Ryszarda Mienickiego ograniczała jego możliwości twórcze. Działalność naukowa Franciszka Paprockiego wiązała się w przeważnej części z badaniami prowadzonymi w ramach poznańskiego ośrodka naukowego. Okres jego kierownictwa nie sprzyjał rozwojowi badań naukowych ze względu na wielkie obciążenie zajęciami dydaktycznymi wobec rozszerzenia specjalizacji archiwistycznej do lat 3. To przeciążenie nie zmniejszyło się wiele i w latach następnych, ponieważ wprowadzono specjalizację archiwistyczną na studiach zaocznych. Nie jest więc w następstwie tego wszystkiego dorobek naukowy Katedry tak duży, jak można by się tego spodziewać, choć jest wcale znaczny²².

Dorobek w zakresie numizmatyki, a także sfragistyki łączy się w pierwszym rzędzie z osobą Mariana Gumowskiego. Lata pięćdziesiąte przyniosły szereg jego publikacji poświęconych mennicom polskim²³, sto-

²⁰ I. Biskupowa pracowała w Archiwum Państwowym w Toruniu w l. 1951—1965 (od r. 1962 na stanowisku kierownika), H. Robótka w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy w l. 1969—1970, B. Ryszewski w takimże archiwum w Kielcach w l. 1958—1964, a Andrzej Tomczak w Łodzi w l. 1950—1957.

²¹ R. Marchwiński odbył staż w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie w r. 1969/1970; H. Robótka w tymże Archiwum i w Archiwum Akt Nowych w r. 1971; Z. Górski w Archiwum Głównym Akt Dawnych w 1972 r.

²² Pełną bibliografię prac (do r. 1965) zawierają cytowane w przypisie 1 dwie pozycje o dziejach Uniwersytetu w Toruniu w l. 1945—1965. W przypisach do niniejszego artykułu wymieniono tylko pozycje ważniejsze.

²³ *Mennica bydgoska*, Toruń 1955; *Mennica lubelska w l. 1595—1601*, Roczniki Humanistyczne, 8/1959; *Dzieje mennicy toruńskiej*, Toruń 1961.

sunkom monetarnym w Prusach Królewskich²⁴, pieczęciom i herbom miast polskich²⁵. Brał udział w przygotowaniu podręcznika sfragistyki polskiej²⁶, wydał w postaci skryptu zarys dziejów numizmatyki polskiej a w 1960 r. wyszedł w Grazu w przekładzie niemieckim jego dawny podręcznik numizmatyki²⁷. W siedem lat później ukazała się pracowicie przez Gumowskiego zebrana bibliografia numizmatyki polskiej²⁸. Zasłużony ten badacz w dniu 30 IX 1971 r. obchodził dziewięćdziesięciolecie swych urodzin.

Poza Marianem Gumowskim numizmatyka nie była uprawiana w Katedrze na większą skalę. Ukazanie się jednak ostatnio artykułu Jana Pakulskiego o skarbie krzyżackim w Płowcach²⁹ oraz informacja Kazimierza Jasińskiego o Ubelinie mincerzu pyzdrowskim³⁰ wskazują, że dyscypliny tej w Zakładzie Nauk Pomocniczych całkowicie nie zarzucono.

Znaczny był wkład Katedry w przygotowanie podręcznika chronologii wydanego w 1958 r. przez Instytut Historii PAN³¹. Kazimierz Jasiński opracował do tego podręcznika chronologię teoretyczną, a także wspólnie z Bronisławem Włodarskim średniowieczne kalendarze polskie. Tematyka kalendarzy średniowiecznych interesowała Jasińskiego i w latach następnych, o czym świadczą drobniejsze jego artykuły³².

W latach sześćdziesiątych w tematyce badawczej Katedry poczęła dominować, jeśli chodzi o tradycyjne nauki pomocnicze historii, genealogia. Na pierwszym miejscu wymienić tu trzeba podjęte już wcześniej studia Kazimierza Jasińskiego nad rodowodem Piastów. Pierwotnie zamierzone jako uzupełnienia i korektura znanej pracy Balcera, przybrały postać zupełnie nowego opracowania obejmującego także pominiętych przez Balcera Piastów śląskich. Pierwsze dwa tomy tego zakrojonego na blisko 100 arkuszy wydawniczych dzieła zostały w 1971 r. skierowane do druku.

²⁴ M. in. *Polityka mennicza miast pruskich*, Zapiski TNT, t. 20, 1—4/1955, s. 257.

²⁵ *Najstarsze pieczęcie miast polskich XIII i XIV w.*, Toruń 1960.

²⁶ M. Gumowski, M. Haisig, S. Mikucki, *Sfragistyka*, Warszawa 1960.

²⁷ *Zarys numizmatyki polskiej*, Łódź 1952 (na powielaczu); *Handbuch der polnischen Numismatik*, Graz 1960.

²⁸ *Bibliografia numizmatyki polskiej*, przygotował do druku i uzupełnił H. Baranowski, Toruń 1967.

²⁹ *Skarb krzyżacki w Płowcach*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1/1970, s. 83.

³⁰ *Ubelin mincerz pyzdrowski*, Wiadomości numizmatyczne, 1/1969, s. 190.

³¹ *Chronologia polska*, praca zespołowa pod red. B. Włodarskiego, Warszawa 1957.

³² Np. *Ilustracje kalendarzowe w rękopisie wrocławskim z ok. 1300*, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej VII, 2/1959, s. 203.

Częstkowe wyniki swych badań publikował autor w czasopismach naukowych, przede wszystkim w Studiach Źródłoznawczych³³.

Obok dynastycznej, uprawiana jest w Katedrze także genealogia rodów rycerskich. Nałęczami zajmuje się Jan Pakulski, który obok mniejszych przyczynków przygotował dużą o tym rodzie monografię³⁴. Janusz Bieniak prowadzi studia nad genealogią rodów rycerskich w średniowieczu głównie z obszaru Wielkopolski i Kujaw. Częściowe wyniki tych badań spożytkował w obszernej monografii poruszającej problem zjednoczenia państwowego na początku XIV w.³⁵ Przygotowuje wykazy urzędników kujawskich i łączyckich.

Na dużo mniejszą skalę prowadzone są w Katedrze badania w zakresie geografii historycznej i dziejów kartografii. Andrzej Tomczak zajmował się środowiskiem geograficznym okolic Łęczycy i Kujaw³⁶. Jego publikacje dotyczące źródeł kartograficznych zahaczają także o dzieje kartografii³⁷. Od 1971 r. problematyką kartografii i dokumentacji technicznej w archiwach poczęła zajmować się nowa pracownia Zakładu Archiwistyki, Halina Robótka³⁸.

Tradycyjnie w Polsce uprawianą dyplomatykę średniowieczną reprezentują badania Kazimierza Jasińskiego nad kancelariami książęcą i królewską w XIII i XIV w., prowadzone jeszcze w latach pięćdziesiątych³⁹

³³ *Uzupełnienia do genealogii Piastów*, Studia Źródłoznawcze, 2/1958, s. 199; 5/1960, s. 89; *Uwagi o genealogii Piastów Śląskich w XIII w.*, — 10, 1965, s. 141; *Genealogia książąt zatorskich*, Zeszyty Naukowe UMK, Historia II, s. 117; *Beatrycza, pierwsza żona Ludwika Bawarskiego. Ze studiów nad genealogią Piastów Śląskich*, [w:] *Europa-Słowiańszczyzna-Polska. Studia ku uczczeniu profesora Kazimierza Tymienieckiego*, Poznań 1970, s. 103.

³⁴ Skierowana do druku w Rocznikach TNT. Poprzednio wyszły: *Rola polityczna Beniamina Zaremby w drugiej połowie XIII w.*, Zeszyty Naukowe UMK, Historia V, s. 21; *Mikołaj z Wenecji — Krwawy Diabeł. Ze studiów nad genealogią Nałęczów*, Prace Komisji Historycznej BTN, 7/1970, s. 53.

³⁵ J. Bieniak, *Wielkopolska, Kujawy, ziemie łączycka i sieradzka wobec problemu zjednoczenia państwowego w l. 1300—1306*, Toruń 1969.

³⁶ *Zarys rozwoju przestrzennego Łęczycy od XIII do XIX w.*, [w:] *Ziemia łączycka. Szkice o teraźniejszości i przeszłości*, (Łódź) 1964, s. 72; *Źródła kartograficzne do dziejów Łęczycy średniowiecznej*, [w:] *Łęczyca średniowieczna 1*, Wrocław 1966, s. 35; *Źródła Noteci w dobie historycznej*, Ziemia kujawska, 2/1968, s. 5.

³⁷ *Katalog planów miasta Łęczycy*, Warszawa 1962, Ilustrowany Katalog Źródeł Kartograficznych do Historii Budowy Miast Polskich, z. 7; wspólnie z Z. Nowakiem, *Rękopiśmienne plany miast dawnej Rzeczypospolitej w zbiorach Biblioteki Królewskiej w Kopenhadze*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki XVI, 2—3/1971, s. 225.

³⁸ Por. artykuł o dawnej dokumentacji technicznej w Archiwum Toruńskim publikowany w niniejszym zeszycie, s. 109.

³⁹ *Uwagi nad kancelarią Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego*. (Na marginesie książki Karola Maleczyńskiego, *Zarys dyplomatyki polskiej wieków śred-*

oraz aktualne studia Janusza Bieniaka nad najstarszymi księgami sądowymi łączyczkimi i brzeskimi kujawskimi. Rozwinęła się także dyplomatyka akt nowożytnych. Wymienić tu można studia Andrzeja Tomczaka nad kancelarią królewską w XVI w. oraz nad kancelarią biskupstwa włocławskiego w okresie księgi wpisów⁴⁰, Romana Marchwińskiego nad kancelarią podskarbieh pruskich⁴¹ i Ireny Biskupowej nad kancelarią sejmików generalnych Prus Królewskich⁴².

Badania w zakresie archiwistyki, choć nie prowadzone z jednakową intensywnością przez całe dwudziestolecie, zajmują wśród innych poczesne miejsce. Zainaugurował je Ryszard Mienicki, który w latach 1952/1953 dokonał pierwszego polskiego przekładu słynnego holenderskiego podręcznika archiwistyki J. A. Feitha, R. Fruina i S. Mullera⁴³. Powtórnie podjęto te badania w ostatnich kilku latach istnienia Katedry. Zainteresowania pracowników, którzy w 1968 r. weszli w skład Zakładu Archiwistyki poszły w dwóch kierunkach: dziejów archiwów oraz problematyki, którą można by nazwać „archiwistyka jako dyscyplina naukowa”.

Dziejami archiwów zajmowali się Andrzej Tomczak i Irena Janosz-Biskupowa. Pierwszy opublikował obok mniejszych przyczynków syntetyczne spojrzenie na całość dziejów archiwów polskich⁴⁴, a przygotowuje obszerniejszy zarys tych dziejów. Irena Biskupowa napisała obszerną monografię o Archiwum Ziemi Pruskiej oraz kilka mniejszych pozycji dotyczących archiwów zwłaszcza miejskich⁴⁵. Zakład Archiwistyki zajął się

nich), *Zapiski TNT*, t. 19, 1—4/1953, s. 57; *Kilka uwag o najstarszych dokumentach Pomorza Gdańskiego*, *Studia Źródłoznawcze*, 3/1958, s. 147. Zob. także tegoż autora *Wojciech Kętrzyński jako dyplomatyk*, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 3/1970, s. 335.

⁴⁰ *Kilka uwag o kancelarii królewskiej w drugiej połowie XVI w.*, *Archeion XXXVII*, 1962, s. 131; *Walenty Dembiński, kanclerz egzekucji*, Toruń 1963; *Kancelaria biskupów włocławskich w okresie księgi wpisów*, Toruń 1964. Zob. także tegoż autora *W sprawie zakresu dyplomatyki*, *Pamiętnik X Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie 17—21 września 1968*, *Referaty II*, s. 330.

⁴¹ *Akta podskarbieh pruskich z przełomu XVI i XVII w. w Archiwum Toruńskim*, *Zeszyty Naukowe UMK, Historia V*, s. 33.

⁴² Prowadzone w związku ze studiami nad Archiwum Ziemi Pruskiej — por. przyp. 45.

⁴³ Rękopis przekładu przechowywany jest w Bibliotece Głównej UMK w Toruniu, rkp. 950, w spuściźnie po profesorze — Por. E. Wróblewska, *Spuściżny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu*, *Zeszyty Naukowe UMK, Nauka o książce IV*, s. 75.

⁴⁴ *Rzut oka na dzieje archiwów polskich i na ich aktualne zadania*, *Archeion XLIII*, 1966, s. 55. Zob. także *Fragment Archiwum Gembickich w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, *Zapiski Historyczne*, t. 37, 43/1972, s. 109.

⁴⁵ *Archiwum Ziemi Pruskiej. Studium archiwoznawcze* (złożone do druku w Towarzystwie Naukowym w Toruniu); *Historia Archiwum w Toruniu w l. 1945—1965*, *Archeion XLVII*, 1967, s. 71.

także problemem współczesnych archiwów uniwersyteckich i zorganizował w ich sprawie w 1966 r. ogólnopolską konferencję w Toruniu ⁴⁶.

Badania nad archiwistyką jako dyscypliną naukową prowadził przede wszystkim Bohdan Ryszewski. Jego studia nad podstawowymi pojęciami z zakresu archiwistyki, nad przedmiotem i podziałem tej dyscypliny, powstały i zostały opublikowane w ostatnich kilku latach ⁴⁷. Zakład Archiwistyki wspólnie z Sekcją Archiwalną Toruńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego urządził też w 1968 r. zebranie dyskusyjne poświęcone tej problematyce ⁴⁸. Procesów kształtowania się archiwistyki jako samodzielnej nauki i nazwy tej dyscypliny dotyczą artykuły Andrzeja Tomczaka publikowane w 1971 r. ⁴⁹

Ścisłe z problemem „archiwistyka jako dyscyplina naukowa” wiąże się zagadnienie jej warsztatu. Z Zakładu Archiwistyki wyszła inicjatywa opracowania retrospektywnej bibliografii archiwistyki polskiej ⁵⁰, podjęta następnie przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych i wspólnie przez pracowników obu instytucji obecnie realizowana.

Nauki pomocnicze historii, geografia historyczna i archiwistyka, nie wyczerpują zainteresowań badawczych zespołu pracowników Katedry. Wszyscy niemal zajmowali się także dziejami politycznymi lub społeczno-gospodarczymi wybranych okresów historycznych, a także wybranych regionów. Reprezentowane są więc badania nad dziejami Polski w końcu XIII i w XIV stuleciu (Bieniak, Górski, Jasiński, Pakulski, Zielińska) ⁵¹,

⁴⁶ I. Biskupowa, *Archiwa uniwersyteckie w Polsce Ludowej w l. 1945—1966*, Archeion XLVIII, 1968, s. 99; tejże, *Spotkanie archiwistów uniwersyteckich zorganizowane przez Sekcję Archiwalną PTH w Toruniu*, Archeion XLVII, 1967, s. 205.

⁴⁷ O niektórych podstawowych pojęciach archiwalnych, *Zeszyty Naukowe UMK, Historia V*, s. 93, *Archiwistyka — przedmiot, zakres, podział. Studia nad problemem*, Warszawa 1972, zob. też artykuł s. 139 niniejszego zeszytu.

⁴⁸ A. Tomczak, *Zebranie dyskusyjne w Toruniu na temat przedmiotu i zakresu archiwistyki*, Archeion LII, 1969, s. 159.

⁴⁹ *Rozvoj polského archivnictví v posledních 50 letech o jeho současní stav*, Archivní Časopis 4/1970, s. 214; *Archiwistyka polska (1918—1969). Z dziejów kształtowania się dyscypliny naukowej i jej nazwy*, Rocznik Biblioteki Narodowej, VII, 1971, s. 127.

⁵⁰ A. Tomczak, *W sprawie polskiej bibliografii archiwalnej*, Archeion XLV, 1966, s. 161; tenże, *Projekt bibliografii archiwistyki polskiej*, Archeion LI, 1969, s. 193.

⁵¹ Do ważniejszych prac należą tu: cytowana w przyp. 35 monografia J. Bieniaka; tenże, *Studia nad dziejami ziemi chełmińskiej w okresie piastowskim*, Rocznik Grudziądzki, 5—6/1970, s. 5; a dalej: K. Jasiński, *Z problematyki zjednoczeniowej państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.*, *Zapiski Historyczne*, t. 21, 1—2/1956, s. 198; tenże, *Porozumienie kujawsko-pomorskie w 1280 r.* — 3—4/1956, s. 7; tenże, *Zajęcie Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków w l. 1308—1309*, *Zapiski Historyczne*, t. 31, 1/1966, s. 7; K. Zielińska, *Zjednoczenie Po-*

w XVI w. (Tomczak)⁵², w XVII w. (Mienicki), wreszcie w XIX stuleciu (Ryszewski). Badania regionalne obejmowały Wielkopolskę, Kujawy i Pomorze (Bieniak, Jasiński, Pakulski, Zielińska), Kujawy i Łęczyckie (Bieniak, Tomczak), Kieleckie i ziemię dobrzyńską (Ryszewski), ziemię chełmińską (Bieniak), szerzej Prusy Królewskie (Biskupowa).

Niemal wszyscy pracownicy Katedry próbowali sił w zakresie edytorstwa. Do poważniejszych osiągnięć w tym zakresie należą publikacje inwentarzy dóbr biskupstwa chełmińskiego z XVII w. (Mienicki)⁵³ oraz lustracji królewskich Wielkopolski i Kujaw z w. XVI (Tomczak)⁵⁴.

Rozwinęła się szeroko współpraca z redakcjami słowników historycznych. Dla Polskiego Słownika Biograficznego oraz Słownika Starożytności Słowiańskich — Ryszard Mienicki, Kazimierz Jasiński, Janusz Bieniak oraz Andrzej Tomczak opracowali w sumie kilkadziesiąt haseł.

Publikowano najczęściej w poświęconych naukom pomocniczym oraz archiwistyce Studiach Źródłoznawczych i Archeionie, a także w lokalnych toruńskich Zapiskach Historycznych, mniej często w centralnych czasopiśmie historycznych. Artykuły i recenzje pracowników Katedry można spotkać w regionalnych periodykach wychodzących zwłaszcza w Polsce północnej. Większe monografie wydawano w ramach Roczników Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W ramach własnych wydawnictw UMK Katedra przygotowała jeden z serii Zeszytów Naukowych w 1969 r., a w 1971 r. drugi o charakterze okolicznościowym związanym z jubileuszem Katedry i specjalizacji archiwistycznej⁵⁵.

Wspomniano poprzednio o czynnikach wpływających hamująco na rozwój badań naukowych w Katedrze. Wydaje się jednak, że mimo wszystko dorobek naukowy jej pracowników jest spory. Należy jeszcze raz podnieść, że obejmuje on niemal wszystkie nauki pomocnicze historii i że w ostatnich latach coraz bardziej poczesne miejsce w zainteresowaniach badawczych zajmuje archiwistyka.

D o r o b e k d y d a k t y c z n y Katedry wiąże się ściśle z funkcjono-

morza Gdańskiego z Wielkopolską pod koniec XIII w. Uгода Kępińska 1282 r., Toruń 1968.

⁵² Zob. cytowaną w przyp. 40 monografię o kanclerzu Dembińskim; także: *Z dziejów stosunków polsko-tureckich za Zygmunta Augusta 1548—1553. Księga Pamiątkowa 150-lecia Archiwum Głównego Akt Dawnych*, Warszawa 1958, s. 441; *Memoriał Bernarda Pretwicza do króla z 1550 r.*, Studia i Materiały do Historii Wojskowości, t. 6, cz. 2, Warszawa 1962.

⁵³ *Inwentarze dóbr biskupstwa chełmińskiego (1646 i 1676)*, Toruń 1955; *Inwentarze dóbr biskupstwa chełmińskiego (1723—1747)*, Toruń 1956.

⁵⁴ *Lustracje województw wielkopolskich i kujawskich 1564—1565*, cz. I, wyd. A. Tomczak, Cz. Ohryzko-Włodarska, J. Włodarczyk, Bydgoszcz 1961; cz. II, wyd. A. Tomczak, Bydgoszcz 1963.

⁵⁵ Zeszyty Naukowe UMK, Historia V, oraz zeszyt niniejszy.

waniem na kierunku historii specjalizacji archiwistycznej. Katedrę powołano przecież, jako oparcie dla tej specjalizacji. Mimo to działalności dydaktycznej nie można całkowicie identyfikować z prowadzeniem specjalizacji. Z jednej strony bowiem działalność ta rozciągała się także na studentów niearchiwistów, z drugiej — studentów archiwistów nauczali także pracownicy innych katedr, nieraz spoza Wydziału Humanistycznego.

Domeną pracowników Katedry były przez cały czas jej istnienia wykłady i ćwiczenia z archiwistyki prowadzone w zakresie programu specjalizacji archiwistycznej. Rozpoczął je w 1951 r. Ryszard Mienicki, a w latach 1955—1965 kontynuował Franciszek Paprocki⁵⁶. Kiedy od 1966 r. ostatecznie zastąpiono dawny wykład archiwistyki kilku przedmiotami, Andrzej Tomczak objął naukę o dokumencie i akcie oraz archiwoznawstwo, a teorię i metodykę archiwalną Bohdan Ryszewski i Irena Biskupowa. Ćwiczenia z archiwistyki prowadzili początkowo wykładowcy, od 1959 r. Krystyna Zielińska, później obok niej także Bohdan Ryszewski. W ramach tzw. problematyki specjalnej Tomczak wykładał regionalistykę, a Biskupowa zasady edytorstwa (od 1966 r.). Po wprowadzeniu w tymże roku do programu specjalizacji wybranych nauk pomocniczych zajęcia z tego przedmiotu zaczął prowadzić Kazimierz Jasiński. Paleografii łacińskiej uczył archiwistów przez wiele lat także Jasiński, potem od 1959 r. obok niego także Tomczak, wreszcie po 1963 r. przejęła ten przedmiot w całości Krystyna Zielińska. Po 1966 r. prowadzenie ćwiczeń z neografii ruskiej od osób spoza Katedry przejęli Pakulski i Ryszewski. Pracownicy Katedry zawsze byli tymi, którzy organizowali dla studentów archiwistów wycieczki do archiwów. Prowadzili takie wycieczki Paprocki, Tomczak, Zielińska, Ryszewski. Objęto nimi archiwa, głównie państwowe, niemal w całej Polsce.

Poza specjalizacją archiwistyczną Katedra obsługiwała potrzeby kierunku przede wszystkim w zakresie nauk pomocniczych historii. Prowadził zajęcia z tego przedmiotu najpierw Marian Gumowski, potem od 1957 r. Kazimierz Jasiński (wykłady i ćwiczenia). Część ćwiczeń przejął następnie Andrzej Tomczak, po nim od r. 1963 Janusz Bieniak. Tomczak wykładał ten przedmiot także na kierunku historii Studium Zaocznego (1963—1965) oraz na kierunku konserwatorstwa i zabytkoznawstwa Wydziału Sztuk Pięknych (1961—1963). Nie powierzano natomiast nigdy pra-

⁵⁶ W roku akademickim 1954/1955, po udzieleniu urlopu zdrowotnego Ryszardowi Mienickiemu, wykładał archiwistykę także Wojciech Hejnosz. Franciszek Paprocki zrezygnował z kierownictwa Katedrą, jak to poprzednio podano, w 1962 r., wykłady z archiwistyki prowadził jednak do połowy roku akademickiego 1965/1966. Informacje o prowadzeniu zajęć dydaktycznych podano na podstawie spisów wykładów (drukowanych), uzupełnionych tu i ówdzie aktami Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych.

cownikiem Katedry osobnego przedmiotu „nauki pomocnicze historii nowożytnej i najnowszej”, pomimo tego że w jego ramach mieści się w dosyć szerokim zakresie archiwistyka⁵⁷.

Pierwszych magistrów promował już Ryszard Mienicki. Ci zaczęli jednak studia jeszcze przed powstaniem Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych w czasie, gdy Ryszard Mienicki stał na czele Katedry Historii Europy Wschodniej. Pierwsze seminarium z archiwistyki prowadził od 1957 r. Franciszek Paprocki (do 1965 r. 11 dyplomów magisterskich), następnie z archiwistyki i nauk pomocniczych historii nowożytnej i najnowszej Andrzej Tomczak (od 1963 do 1971 r. 40 magistrów na Studium Stacjonarnym i Zaocznym). Kazimierz Jasiński na seminarium z nauk pomocniczych historii średniowiecznej od 1958 do 1971 r. wypromował 38 magistrów. Seminarium Bohdana Ryszewskiego z archiwistyki na Studium Zaocznym od 1968 do 1971 r. ukończyły 4 osoby. I Kazimierz Jasiński i Andrzej Tomczak prowadzili seminaria doktoranckie.

Prowadzenie zajęć ze studentami nie wyczerpywało działalności Katedry związanej z dydaktyką. Jej pracownicy w różnych okresach czasu opracowywali kolejne warianty rozwijającego się programu specjalizacji archiwistycznej⁵⁸.

W tej dziedzinie, a także w innych rozwinęła się owocna i pożyteczna współpraca Katedry z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych. Od połowy lat sześćdziesiątych Kazimierz Jasiński i Andrzej Tomczak weszli w skład Rady Archiwalnej przy Naczelnym Dyrektorsie Archiwów. Andrzej Tomczak w latach 1967—1970 brał udział w pracach Komisji Rzecznawców do Spraw Scalania Międzyarchiwalnego, wspólnie z Ireną Biskupową od 1966 r. należy do Rady Redakcyjnej Wydawnictw Naczelnej Dyrekcji, a od 1969 r. uczestniczy także w obradach Centralnej Komisji Metodycznej.

Pracownicy Katedry brali zawsze żywy udział w pracach organizacyjnych toruńskiego ośrodka naukowego. Ryszard Mienicki stanął na czele zorganizowanej w 1953 r. Sekcji Archiwalnej Toruńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, później przewodził tej Sekcji Andrzej Tomczak, w ostatnich latach Irena Biskupowa. Andrzej Tomczak przez kilka lat sprawował w Toruńskim Oddziale Towarzystwa Historycznego funkcje sekretarza, a od 1967 r. prezesa. W Toruńskim Towarzystwie Naukowym Kazimierz Jasiński przez wiele lat zajmuje stanowisko przewodniczącego Komisji Historycznej, Andrzej Tomczak w latach 1965—1969 był sekretarzem Wydziału I.

⁵⁷ Jedyńy wyjątek stanowi tu Bohdan Ryszewski, który od 1969 r. prowadzi część zajęć z tego przedmiotu tylko jednak na Studium Zaocznym.

⁵⁸ Zob. B. Ryszewski, *Specjalizacja archiwistyczna na UMK w Toruniu i jej absolwenci w l. 1951—1967*, s. 125, 126, 129.

Te powiązania pracowników Katedry z Towarzystwem Historycznym i Towarzystwem Naukowym ułatwiały organizowanie imprez o charakterze naukowym⁵⁹. Ostatnią taką imprezą u schyłku omawianego dwudziestolecia była specjalistyczna dyskusja nad podręcznikiem dyplomatyki średniowiecznej K. Maleczyńskiego, M. Bielińskiej i A. Gąsiorowskiego zainicjowana przez pracowników Zakładów Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii a przygotowana wspólnie przez Instytut Historii i Archiwistyki UMK i Toruński Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego⁶⁰.

Andrzej Tomczak

DER LEHRSTUHL FÜR ARCHIVISTIK
UND HILFSWISSENSCHAFTEN DER GESCHICHTE
AN DER UNIVERSITÄT TORUŃ
IN DEN JÄHREN 1951—1971

(Zusammenfassung)

Der Lehrstuhl wurde 1951 errichtet, und zwar im Zusammenhang mit der Einführung der Spezialrichtung Archivistik an der Fachrichtung Geschichte. Die Neuorganisation der Universität im Jahre 1969 machte der Existenz des Lehrstuhls ein Ende. Es wurden als seine unmittelbare Fortsetzung zwei besondere Abteilungen geschaffen: für Archivistik und für die Hilfswissenschaften der Geschichte.

Die Personalbesetzung des Lehrstuhls sah folgendermaßen aus: 1951—1956 Ryszard Mienicki (Leiter), Marian Gumowski und Kazimierz Jasiński; in den Jahren 1956—1962 übte die Leitung Franciszek Paprocki aus, seine Mitarbeiter waren Krystyna Zielińska und Andrzej Tomczak. Seit 1962 hat Kazimierz Jasiński die Leitung übernommen. Die Entwicklung der eigenen jungen Kader an der Universität Toruń hat die Vergrößerung der Personalbesetzung des Lehrstuhls möglich gemacht. Seit 1969 wird die Abteilung Hilfswissenschaften der Geschichte von K. Jasiński, die Abteilung Archivistik von A. Tomczak geleitet. Die letztere Abteilung betreut ebenfalls das Universitätsarchiv (Leiter: Irena Biskupowa). Kazimierz Jasiński, heutzutage der älteste Mitarbeiter des Lehrstuhls, wurde 1958 Dozent und 1968 außerordentlicher Professor. Andrzej Tomczak habilitierte 1964, Janusz Bieniak 1968, Irena Biskupowa 1971. Zu dem Doktorgrad gelangten Krystyna Zielińska 1965, Jan Pakulski und Bogdan Ryszewski 1970.

Die Mitarbeiter des Lehrstuhls haben Forschungen im Bereich fast aller Hilfswissenschaften durchgeführt. Numismatik und Siegelkunde ist von M. Gumowski vertreten. Mittelalterliche Urkundenlehre wurde von K. Jasiński betrieben, die neuzeitliche von A. Tomczak. In einem größeren Maßstab wurden die genealogischen

⁵⁹ Por. s. 16.

⁶⁰ Dyskusja odbyła się w Toruniu w dniu 19 listopada 1971 r.

Forschungen entwickelt (Jasiński, Bieniak, Pakulski), nicht so weitreichend waren die Forschungen in der historischen Landes- und Kartenkunde (Tomczak).

Die archivistischen Untersuchungen wurden von R. Mienicki mit der Übersetzung des niederländischen Handbuchs von Feith, Fruin und Muller begonnen. Mit der Archivgeschichte befaßten sich I. Biskupowa und A. Tomczak. Die Abteilung Archivistik nimmt an der Vorbereitung der retrospektiven Bibliographie der polnischen Archivistik teil.

Außer den Hilfswissenschaften der Geschichte wird auch die politische und soziale Geschichte, vornehmlich der Jahrhundertwende 13./14., betrieben, sowie die des 16., 17. und 19. Jahrhunderts. Eines besonderen Interesses erfreute sich auch die Regionalgeschichte (Pommerellen, Kulmer Land, Großpolen, Kujawien, Łęczyca-Land).

Die Mitarbeiter des Lehrstuhls haben mit den Redaktionen der Lexika zusammengearbeitet: so wurden mehrere Stichwörter für das Lexikon der slawischen Altertümer und für das Polnische Biographische Lexikon bearbeitet.

Die Lehrtätigkeit bestand aus Vorlesungen und Übungen im Rahmen des Programms der Spezialrichtung Archivistik, sowie aus Vorlesungen und Übungen in den Hilfswissenschaften der Geschichte für die Fachrichtung Geschichte. Aus den einzelnen Seminaren sind es hervorgekommen: Franciszek Paprocki, Seminar für Archivistik — 11 Magister; Kazimierz Jasiński, Seminar für Hilfswissenschaften der mittelalterlichen Geschichte — 38 Magister; Andrzej Tomczak — Seminar für Archivistik und Hilfswissenschaften der neueren und neuesten Geschichte — 40 Magister. K. Jasiński und A. Tomczak führten auch Doktorandenseminare.

Der Lehrstuhl hat eng mit der Hauptdirektion der Staatsarchive in Warschau, sehr eng mit der Zweigstelle Toruń der Polnischen Historischen Gesellschaft, insbesondere mit ihrer Archivsektion, und mit der Wissenschaftlichen Gesellschaft in Toruń zusammengearbeitet.